

КУРОРТОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА О. В. ФЕДИНЦЯ

Сочка А.А., Ганинець П.П.

Ужгородський державний університет, сан. "Квітка полонини", об'єднання "Закарпаткурорт"

Лікарська, зокрема, хірургічна діяльність професора Олександра Васильовича Фединця загальновідома серед медиків Закарпаття і багатьох мешканців нашого краю старшого покоління. Вона ще довго буде зразком багаторічної відданої праці та піклування про здоров'я своїх співвітчизників.

Наукові інтереси та лікарська практика О.В. Фединця були багатогранні, але особливо цікавився і розробляв проблеми крайової патології (ендемичного зобу та кретинізму), діагностики та хірургічного лікування захворювань системи органів травлення, нирок і сечовивідних органів.

З приводу 50-річчя заснування кафедри госпітальної хірургії Ужгородського державного університету, завідувачем якої на протязі 20 років був професор О.В. Фединець, доречно згадати його діяльність в галузі практичної курортології, яка на сьогоднішній день недостатньо висвітлена в мемуарній літературі. Як високоєрудований доктор-універсал, знавець і справжній патріот рідного краю, він високо цінував і рекомендував застосування прославлених закарпатських мінеральних вод для реабілітації певних груп хворих, зокрема, урологічного профілю.

Безпосереднє спілкування з О. В. Фединцем і знайомство з його науково-літературною спадщиною дає нам змогу стверджувати, що він був добре обізнаний з багатством мінеральних вод Закарпаття і тими публікаціями минулих років, які у тій чи іншій мірі узагальнювали вивчення їх хімічного складу та лікувальних властивостей.

Слід підкреслити, що деякі закарпатські мінеральні води, в т.ч. Свалявського району стали об'єктами вивчення визначними вченими (хіміками і клініцистами) вже з початку XIX сторіччя [(8, 9, 10)].

Доскональне знання професором О.В. Фединцем європейських мов (німецької, угорської, чеської, словацької та ін.) сприяли йому опанувати теоретичними основами курортології. Поряд з цим він практично засвоював методики реабілітації хворих на гастроентерологічну та урологічну патологію відвідуючи такі відомі курорти як Karlovy Vary і Mariánské Lázně (Чехія), Vichy (Франція), Трускавець, курорти групи Кавказьких Мінеральних Вод.

Працюючи завідувачем хірургічного відділення Мукачівської лікарні, а згодом керівником хірургічних клінік Ужгородського державного університету

професор О.В. Фединець набував особистий досвід реабілітації урологічних і гастроентерологічних хворих застосуванням закарпатських мінеральних вод ("Свалява", "Поляна квасова", "Лужанська", "Шаянська" та ін.)

Перші післявоєнні роки характеризуються інтенсивним вивченням родовищ закарпатських мінеральних вод та їх лікувальних властивостей. В цій роботі приймали активну участь науковці Ужгородського державного університету (медики М.С. Туркельтауб, Г.Є. Марантиді, О.В. Фединець, І.А. Мігунів, В.І. Булеца та хіміки С.Т. Орловський, В.А. Шкода-Ульянов), Ужгородського санбакінституту (В.М. Мещенко), геологи Львівського державного університету (Г.А. Голева), Одеського НДІ курортології та бальнеології (Н.А. Білик, А.В. Соколов, М.Т. Ковальова, Н.А. Шухтіна, Е.М. Шевела), а також практичні лікарі Закарпатського територіального управління курортів і загальної мережі установ охорони здоров'я області (М.Д. Торохтій, Г.Д. Скринник, М.П. Вовк, Т.Є. Дулішкович).

Про певні успіхи у вивченні курортних ресурсів Закарпаття того періоду свідчить той факт, що вже в 1959 році (15-16 жовтня) в Ужгороді була проведена перша науково-практична конференція лікарів санаторно-курортної мережі Закарпатської області, на якій зі змістовними науковими доповідями виступили професори УжДУ О.В. Фединець, Г.Є. Марантиді, М.С. Туркельтауб, лікарі М.Д. Торохтій (згодом професор), Г.Д. Скринник, Т.Є. Дулішкович та інші. Слід зауважити, що в роботі названого наукового форуму прийняли участь відомі вчені України (Г.А. Голева, Н.А. Білик, А.В. Соколов, В.В. Гук). Наукові доповіді, виголошені на цій конференції, були опубліковані в збірнику "Тезиси докладов Первой научно-практической конференции врачей санаторно-курортной сети Закарпатской области" (відповідальний редактор М.Д. Торохтій).

Професор О.В. Фединець (тоді ще доцент) на даній конференції представив доповідь про лікування урологічних захворювань закарпатськими мінеральними водами [4]. Згодом (в 1962 р.) ця проблема була деталізована в іншій публікації [5].

У згаданих двох наукових роботах (4, 5) дається теоретичне обґрунтування питного лікування закарпатськими мінеральними водами. При цьому наго-

лошується, що найбільш доцільно застосувати для курортної реабілітації урологічних хворих мінеральні води з низькою загальною мінералізацією, з підвищеним вмістом вуглекислого газу та кальцію ("Шаянську", "Лужанську", "Плосківську").

Професор О.В. Фединець рекомендував курортну (або позакурортну) реабілітацію названими мінеральними водами при таких урологічних захворюваннях:

- хронічні запальні процеси сечових шляхів нетуберкульозної етіології: пієліти, цистити, пієлоцистити, а також відкриті пієлонефрити, при яких немає показів для негайного оперативного втручання;

- хронічні запальні захворювання чоловічих статевих органів нетуберкульозного характеру: простатити, везикуліти, епідидиміти, фунікуліти;

- сечокам'яна хвороба:

- а) сечокам'яні діатези - уратурія, оксалурія, фосфатурія;

- б) камні нирок та сечовода, де немає прямих показів до оперативного втручання (гідронефроз, повна закупорка сечоводів камнем та ін.);

в) стани після операції видалення камнів з метою профілактики камнеутворення і лікування запальних процесів.

Професор О.В. Фединець наголошував, що оскільки питне лікування мінеральними водами не є каузальною терапією, воно повинно застосовуватися в комплексі з антибактеріальними засобами на фоні відповідного дієтичного режиму.

В названих роботах приводяться також протипокази для питного курортного лікування мінеральними водами.

Слід підкреслити, що положення, висунуті професором О.В. Фединцем в розглянутих роботах [4, 5] і на сьогоднішній день не втратили своєї актуальності і відповідають сучасним уявленням про курортну реабілітацію хворих урологічного профілю [1, 2, 3, 6, 7].

Оскільки професор О.В. Фединець є фундатором сучасної закарпатської урологічної курортної реабілітації, його ім'я повинно знайти належне місце серед основоположників курортології Закарпаття.

ЛІТЕРАТУРА

1. М.А. Дудченко. Лікування хворих з урологічними захворюваннями і хворобами нирок на курорті Трускавець. - Курорти західних областей України// за ред. Т.Т. Глухенького. - К.: Держмедвидав, 1959. - С. 100-116.
2. В.Т. Карпунин. Физиотерапия заболеваний почек и мочевыводящих путей. - Курортология и физиотерапия. Том 2// Ред. В.М. Боголюбов. - М.: Медицина, 1985. - С. 261 - 284.
3. Е.И. Линде. Курортное лечение урологических заболеваний. - Многотомное руководство "Основы курортологии". Том III// Ред. В.А. Александров. - М. Госмедиздат, 1959. - С. 183-196.
4. А. В. Фединец. Лечение урологических заболеваний водами минеральных источников Закарпаття. - Тезисы докладов первой научно-практической конференции врачей санаторно-курортной сети Закарпатской области (15-16 октября 1959 г.)// Отв. ред. М. Д. Торохтин. - Ужгород, 1959. - С. 55-56.
5. А.В. Фединец. Лечение урологических заболеваний минеральными водами Закарпатской области. - Вопросы развития курортов с минеральными водами// Ред. Ф.Е. Куркудым. - Ужгород: Закарпатское обл. книжно-газетное издат., 1962. - С. 128 - 137.
6. Л.І. Фісенко, Л.П. Киртич, М.О. Гайсак та ін. Диференційоване питне використання мінеральних вод різних груп при захворюваннях сечовивідних шляхів та поєднаній гастроентерологічній патології. - Мінеральні води Закарпаття: Питне лікувальне використання.// За ред. М.В. Лободи та Л.П. Киртич. - Ужгород: ІВА, 1997. - С. 105 - 115.
7. И.П. Шимонко, Б.А. Хохлов. Лечение больных с воспалительными заболеваниями почек и мочевых путей. - Курорт Трускавец// Ред. И.Т. Шимонко. - К.: Здоров'я, 1980. - С. 76-95.
8. A. Szolyvai, Luhi Erzsébet, Polenai es Pannonia égvényes savas gyógyvizek ismertetése. - Szoliva: Uradalmi ásványvizek bérletése, 1913. - 28 o.
9. Papp S., Hankó V. A magyar birodalom ásványvizei és fürdőhelyei. - Budapest: Magyar balneológiai egyesület, 1907. - 266 o.
10. Wisner F. Vodstvo a mineralni prameni země Podkarpatoruske. - Užhorod: 1935. - 46 s.

РЕЗЮМЕ

Курортологическая деятельность А.В.фединца

Сочка А.А., Ганинец П.П.

По поводу 50-ти летия основания кафедры госпитальной хирургии Ужгородского государственного университета, которой заведовал на протяжении 20 лет профессор А.В.Фединец, рассматривается его деятельность в области практической курортологии.

SUMMARY

Balneological activities of professor Fedinets A.V.

A.A.Sochka, P.P.Ganinets

In connection with the 50 anniversary of the foundation of the Hospital Surgery Department of Uzhgorod state university headed during 20 years by O.V. Fedinets his activities in the field of practical balneology is reviewed.